

KÜTÜPHANECİ PIYASASI

Hilmi ÇELİK

Öncelikle, bu yazımızın hiçbir iddiası olmadığını ve bu yazımızla hiçbir fert, ya da kuruluşu eleştirmek arzusunda olmadığını belirtmek isteriz. Amacımız, sadece, genç meslektaşlar ile bu mesleğe yeni girmiş kişilerin yarınlarda karşılaşmaları olağan sorunlardan haberdar olmalarıdır. Bunun yanı sıra, belirtilen hususlar ülkemizde formal kütüphanecilik eğitimi veren kuruluşlarca da göz önüne alınır ve hele birde bu hususlar ışığında programlar yeniden gözden geçirilirse ayrıca kendimizi mutlu sayarız.

Günümüzde mesleğimizin bir çalkantı içerisinde olduğunu söylemek abartma olmasa gerek. Bunu bir diğer deyimle «gelişim kıpırdamaları» olarak nitelemek ve sorunların yarattığı doğal bir çalkantı olarak benimsemek de mümkündür. Aslında bu çalkantıdan doğan etkenler yeni yöntemler için bir zorlama unsurudur ve her meslek için yenilikler çoğu kez bu çalkantıların bir meyvesi olarak ortaya çıkmıştır. Arzulanan, elbette, çalkantı daha başlamadan bünyede gerekli şekil değişikliğini yapmak ve muhtemel etkenleri sadece hissederek geçiştirmektir. Bu ise, bilinç, program ve büyük çabaların bir mahsulüdür. Günlük sorunlarını yeterince çözümlenememiş mesleklerden geleceğe dönük bu denli planlamalar beklenemeyeceği için çalkantıyı bütün gücüyle görmek ve yıkılmamak için en etken tadilatı yapmak zorunluluğu vardır.

Niye mi çalkantı örneği ile girdik söze. İnancımız odur ki mesleğimiz, şu dönemde, bir çalkantı içindedir. Arzumuz, bu çalkantıyı, en az yara alarak geçiştirmek ve «tedavisi gayri mümkün» sorunları önlemektir, hem de sorunlar katmerleşmeden.

Yazımıza «Kütüphaneci Piyasası» dememizin özel bir nedeni vardı. Bu neden, temel olarak, kütüphaneci yetiştiren kuruluşların gerçekten piyasanın istediği niteliklerde fertler yetiştirip yetiştirmedigine dayanmaktadır. Ülkemizde işsizlik bir sorun olmasına rağmen, piyasa kütüphaneciye henüz kapanmamıştır. Hele yetenekli kütüphanecilere daha çok uzun yıllar gereksinme olacaktır. Bizim sorunumuz, kitaplıklarda kadro doldurmak için oturtulan kişiler

değil, oturacağı kadroyu bilgi ve çabalarıyla yaratacak kişilerdir. Bu ise çeşitli nitelikleri gerekli kılan ve yazımızın asıl temasını teşkil eden durumdur.

Kütüphanecinin, sokaktaki adamdan, bir başka deyişle, öteki üniversite mezunlarından ayrıldığı tek yön onun gördüğü özel mesleki eğitimidir. Eğer bu meslek için özel bir eğitim gerekli ise, doğal olarak bu kişilere de bazı ayrıcalıklar tanınacaktır. Oysaki, maalesef, uygulamada kütüphanecilik okulu mezunları ile öteki üniversite ve yüksek okullardan mezun olanlar aynı iş mülâkatlarına girmekte ve yine maalesef bir çoğundan yenik çıkmaktadırlar. Elbette bunun bazı nedenleri vardır. Bize göre genel olarak bunlar :

1. Şu ana dek mesleğin fertleri kütüphaneciliğin özel bir formasyon meselesi olduğunu yeterince topluma kabul ettirememişlerdir. Ettirebilselerdi mülâkatlardaki kütle sadece kütüphaneci potansiyelinden oluşacaktı. Genç meslektaşlara büyük bir dezavantaj olarak miras bıraktığımız bu hususun günahı bizlerin omuzundadır, ve sanırız bilinçli gençler yarın bizlerden bunun hesabını soracaklardır.
2. Gerek genel kültür açısından ve gerekse mesleki açıdan gençlerin yeterince iyi yetişmemiş, ya da kendi kendilerini bu piyasa için iyi hazırlamamış olmaları.

Bu basamakta kütüphanecilik eğitimi veren kuruluşları bir dereceye kadar suçlu görmemek mümkün değildir. En azından klâsik eğitimin yanı sıra bizim piyasa etüdü diye belirttiğimiz toplumun gerçek ihtiyaçlarını yeterince araştırmamaları bir noksanlıklarıdır. Buna bir de teoride kalış eklenirse, durum kendiliğinden ortaya çıkmış olur. Özellikle üniversite giriş imtihanlarının bir azizliği olan «puanlı okuma» kendilerine diledikleri gibi işleyecekleri ve işlenmeye istekli adaylar vermemektedir. Ama ne var ki, günümüzde binlerce okuyucu çeşitli yöntemlerle kütüphaneye oriente edilmeğe çalışılırken, sayısı oldukça sınırlı olan bu adayları da mesleğe oriente etmenin bazı yol ve yöntemleri olsa gerek. Eminiz bu sorunlar eğitimcilerin üzerine titizlikle eğildiği sorunlardır. Ama gerçekçi bir çözüm olmadıkça bizim için hâlâ birer sorundurlar ve cidden acil sorunlardır.

Bir kütüphanenin iş akış diyagramını çizemeyen ve verilen şartlar için bir kütüphanenin çekirdeğini zihninde geliştiremeyen genç meslektaşların piyasaya bu mesleğin bir ferdi olarak sürülmesi, fert olarak onların, meslek mensubu olarak bizlerin büyük üzüntü

kaynağıdır. Piyasa artık klâsik bilgiler üzerine pek çok «ek» ler istemektedir. Örneğin :

1. Sıhhatli kütüphanecilik, dokümantasyon ve enformasyon ilişkileri bilgisi,
2. Yönetim ve yeterli istatistik bilgisi,
3. Arşiv bilgisi,
4. Yeterli lisan hakimiyeti,
5. Otomasyon ve mekanizasyon bilgisi,
6. Göze ve kulağa hitap eden materyaller bilgisi,
7. Bürokrasinin gerektirdiği yazışma bilgisi.

Bunlar ve bunlara benzer unsurlarla takviye edilmiş fertlere gereksinen bir toplum, klâsik kütüphanecilik bilgilerinden dahi yoksun fertlerle karşılaşınca elbette tercih tabelasını ters çevirmektedir.

Günümüzde kütüphanecilik, dokümantasyon ve enformasyon ilişkileri yeterince aydınlığa kavuşturulamamıştır. Bu nedenle, bize göre üçüz kardeş olan bu faaliyetler, ayrı unsurlar olarak mütalâa edilmekte ve ortaya üçlü bir meslek gurubu çıkarmaktadır. Oysa hepsi temelini kütüphaneye dayamış sadece emme fonksiyonu olan borulardır. Onları kütüphaneden ayrı olarak göstermek, faaliyetlerini ayrı olarak nitelendirmek, eski bir şarkının bilinen nakaratının yerini değiştirerek söylenilmesinden başka bir şey değildir. Dokümantasyon ve enformasyon kavram olarak yeni olmadıkları gibi, verdikleri hizmet olanaklarıyla da büyük bir yenilik getirmiş değildirler. Bu üniteler konu bilgisi ile mücehhez yeni kişileri gerektirir. Bu yeni dost - meslektaş kişilerin mevcut bünyeden çıkarak yeni bir bünye oluşturmalarına gerçekten gerek var mıdır, tartışılır. Ama, kütüphaneciler mesleklerine dokümantalist ve enformasyon uzmanı diye adlandırılan yeni dostlarımız kadar sahip çıkmazlar ise, yıllarca yaptıkları şeyi başkalarının yeni adlarla piyasalamasını seyretmekten ve emici boruların bilgi deposu olarak kalmaktan öteye gidemezler. Bu bizim düşüncemiz, yanılabiliriz. Konu çok yönlü bir konu, tartışılabilir.

Ama asıl belirtmek istediğimiz piyasanın her yeniye olan talebi gibi, bu yeniye de talep etmesidir. Bu boşluklar neden kütüphaneciler tarafından doldurulmasın. Sanmıyoruz buna hayır diyecek birisinin çıkacağını kütüphanecilik camiasından.

Öyleyse fertleri bu konuda yeterince aydınlatalım ve meslektaşları: «Kütüphaneciyim, elbette dokümantasyon ve enformasyon hizmetleri verebilir bir organizasyon kurabilir ve yönetebilirim» der hale getirelim.